

KOŚCIÓŁ W OKOWACH

ZAKONY
POD PRESJĄ
BEZPIEKI

aparatus bezpieczeństwa
wobec wspólnot zakonnych
na terenie województwa krakowskiego
1944-1975

ks. Józef Marecki

Instytut Pamięci Narodowej
Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

Wydawnictwo WAM

Kraków 2009

Spis treści

Wstęp	9
Rozdział I APARAT BEZPIECZEŃSTWA NA TERENIE WOJEWÓDZTWA KRAKOWSKIEGO W LATACH 1944-1975	33
1. Struktury aparatu bezpieczeństwa odpowiedzialne za walkę z religią i Kościołem katolickim	35
a. Władze centralne	35
b. Władze szczebla wojewódzkiego w Krakowie	44
c. Struktury powiatowe na terenie woj. krakowskiego	59
2. Główne wytyczne walki z Kościołem katolickim i instrukcje operacyjne	66
3. Problemy Służby Bezpieczeństwa	79
4. Współpraca aparatu bezpieczeństwa z PZPR oraz Wydziałami do Spraw Wyznań Rad Narodowych	94
Rozdział II ŚRODKI PRACY OPERACYJNEJ	101
1. Sieć agenturalna – osobowe źródła informacji	102
a. Werbunek współpracowników	102
b. Praca z kandydatami na werbunek i współpracownikami	134
c. Inne osobowe źródła informacji	172
2. Rzeczowe środki pracy operacyjnej. Różne techniki operacyjne	181
Rozdział III PODSTAWOWE METODY PRACY OPERACYJNEJ	188
1. Pogłębianie wiedzy o środowisku zakonnym i analizowanie działań osób zakonnych	188
a. Zainteresowanie osobami opuszczającymi wspólnoty zakonne	189
b. Inwigilacja działalności wyższych przełożonych zakonnych	195
c. Kapituły zakonne i wizytacje wspólnot	202
d. Urlopy oraz wyjazdy zagraniczne osób zakonnych	205
e. Rewizje i kontrole domów zakonnych	218
f. Dni skupienia i rekolekcje w domach zakonnych	226
g. Sporządzanie charakterystyk osób zakonnych i zatrudnianych w klasztorach	235
h. Kontakty z hierarchią kościelną	260
2. Gromadzenie wiadomości o zachowaniu środowiska zakonnego	264

a. Wypowiedzi i zachowania wrogie wobec władzy politycznej	264
b. Zdobywanie informacji o działalności seminariów zakonnych i placówek wychowawczych	273
3. Inwigilacja i rozpoznawanie działań osób zakonnych	296
a. Duszpasterstwo	296
b. Działalność pozaduszpasterska	324
c. Gromadzenie informacji o reakcji osób zakonnych na wydarzenia polityczne	337

Rozdział IV

KOMBINACJE I GRY OPERACYJNE	342
1. Dezintegracja i dezinformacja środowiska zakonnego	342
a. Rozbijanie jedności	342
b. Wywoływanie konfliktów wewnątrzzakonnych, z hierarchiami i klerem diecezjalnym	345
c. Rozmowy operacyjne	353
2. Ujawnianie i nagłaśnianie nadużyć osób zakonnych	362
a. Kompromitowanie osób zakonnych	362
b. Likwidacja „nielegalnych domów zakonnych”	365
c. Ograniczanie działalności budowlanej	366
3. Utrudnianie życia i działalności wspólnot zakonnych	376
a. Inspirowanie kontroli przez różne Wydziały Prezydów Rad Narodowych	376
b. Próby wpływania na obsadę stanowisk zakonnych	377
c. Przeszkadzanie w organizowaniu pielgrzymek oraz wyjazdów turystycznych	378
4. Różnicowanie środowiska zakonnego	379
a. „Kler pozytywny”	379
b. Próby wpływania na codzienne życie w klasztorach	388

Rozdział V

FORMY PRACY OPERACYJNEJ	404
1. Zakładanie spraw	405
a. Wytyczne do rozpracowania środowisk zakonnych	405
b. Sprawy agenturalne	409
c. Sprawy ewidencyjno-obszerniczej	411
d. Sprawy obiektowe	414
e. Sprawy zagadnieniowe	434
f. Inne sprawy operacyjne	435
2. Ewidencja osób zakonnych	437
3. Plany operacyjne	443

Rozdział VI

PODSTAWOWE FORMY REPRESJI	456
1. Przesiedlenia zakonników i sióstr zakonnych	456
a. Akcja „X-2”	456
b. Eksmisje i zajmowanie własności	480

2. Represje administracyjne	492
a. Likwidacja małych seminariów	492
b. Przejmowanie i likwidacja burs i internatów, przedszkoli i ochronek	513
c. Kontrole obiektów zakonnych	541
3. Sprawy karne	544
a. Pozbawianie wolności osób zakonnych	544
b. Nakładanie kar pieniężnych	557
4. Inne formy prześladowania	566
Zakończenie	572
Aneks 1	
Funkcjonariusze aparatu bezpieczeństwa szczebla wojewódzkiego zajmujący się Kościołem katolickim na terenie województwa krakowskiego w latach 1944-1945	575
Aneks 2	
Wspólnoty zakonne i stan personalny wspólnot zakonnych na terenie woj. krakowskiego w latach 1945-1975	579
Aneks 3	
Wykaz agentów, informatorów i tajnych współpracowników spośród osób zakonnych i bezpośrednio związanych ze środowiskiem zakonnym woj. krakowskiego (1945-1975)	606
Aneks 4	
Wykaz kandydatów na werbunek spośród osób zakonnych i bezpośrednio związanych ze środowiskiem zakonnym	615
Aneks 5	
Wykaz spraw operacyjnych prowadzonych na wspólnoty i osoby zakonne oraz świeckie związane ze środowiskiem zakonnym (1944-1975)	620
Bibliografia	627
Wykaz skrótów	654
Indeks osób i pseudonimów	658
Indeks nazw geograficznych	681